

HET JAARVERSLAG

door K. Soesbeek

In Maart van dit jaar verscheen het rapport van de Commissie Jaarverslaggeving van de vier verbonden van werkgevers.

De commissie stond onder voorzitterschap van Dr P. Rijkens, voorzitter van de Raad van Bestuur van Unilever N.V. De commissie bestond verder uit accountants, een aantal directeuren van open naamloze vennootschappen, deskundigen uit de bank- en effectenwereld en van de financiële pers, allen personen die regelmatig zij het vanuit verschillende gezichtshoek met jaarverslagen hebben te maken.

Het rapport van de commissie heeft in de financiële pers en ook daarbuiten een goed onthaal gevonden en naar onze mening terecht. De opsomming van de wensen die de commissie ten aanzien van de opstelling der jaarrekening en de samenstelling van het verslag heeft gegeven, geeft blijk van het streven met beide benen op de grond te willen blijven.

In de inleiding van haar rapport stelt de commissie het belang van een goede voorlichting in het licht. En zij neemt de kring van belanghebbenden zeer ruim. Het verslag dient niet alleen ter voorlichting van aandeelhouders en crediteuren maar is tevens van belang voor het publiek als zodanig, waarbij men ook de blik gevestigd heeft op toekomstige aandeelhouders. Maar al te dikwijls wordt dit laatste uit het oog verloren hetgeen te meer verwondering mag wekken indien men bedenkt dat de gewenste uitbreiding van de industrialisatie in Nederland in toenemende mate een beroep op de kapitaalmarkt noodzakelijk maakt.

De commissie constateert dat het bedrijfsleven in de laatste jaren steeds meer aandacht aan het jaarverslag besteedt. Men behoeft er de financiële pers echter maar op na te lezen om te zien dat onvoldoende verslaggeving toch nog steeds een bron van misverstand, wantrouwen en geharrewar op aandeelhoudersvergaderingen is. Het kan niet worden ontkend dat er omstandigheden kunnen zijn die het ongewenst maken in het belang van de onderneming en daarmee van haar aandeelhouders omtrent bepaalde gegevens, overeenkomsten enz. mededelingen te doen. Maar men dient naar onze mening niet te spoedig tot geheimhouding te besluiten. Bij kritische beschouwing blijkt dikwijls dat publicatie zonder schade voor de onderneming kan geschieden en het is niet zelden zo dat daardoor een einde wordt gemaakt aan allerlei geruchten die evenzeer schade kunnen berokkenen. Wij hebben de indruk dat dikwijls de goodwill wordt onderschat die door de hier door ons voorgestane openheid kan worden gekweekt. Wanneer de commissie stelt dat de besturen van de ondernemingen zelf zullen moeten uitmaken waar hier de grenzen liggen sluiten wij ons van harte hierbij aan doch wij zouden er gaarne ons beroep op de grootst mogelijke openheid aan zien toegevoegd.

Het rapport bevat richtlijnen en aanbevelingen en de commissie stelt nadrukkelijk dat zij een bindend advies zo dit al mogelijk geweest ware ongewenst en ondoelmatig zou achten.

Waartoe bindende voorschriften kunnen leiden zien wij in de Ver-
Staten. Hoe begrijpelijk de reactie na de vele ongewenste manipulaties die in en direct na 1929 aan het licht kwamen ook is, de wetten die in dat land in de jaren 1933 en 1934 tot stand kwamen, hebben op het Amerikaanse bedrijfsleven wel een kostbare last gelegd om nog maar te zwijgen

van de Securities and Exchange Commission met haar grote apparaat die de Amerikaanse belastingbetaler voor zijn rekening heeft moeten nemen. Het valt niet te ontkennen dat deze voorschriften de verslaglegging en de openheid in de Ver. Staten ten zeerste hebben bevorderd, doch anderzijds heeft men zich in een keurslijf gewrongen. Het is dan ook alleszins begrijpelijk dat men reeds enige jaren studeert aan vereenvoudiging, maar tot nu toe is daarvan in wetgeving en uitvoeringsbepalingen nog weinig te bespeuren.

In hoofdstuk II formuleert de commissie een aantal algemene eisen en zij stelt daarbij terecht dat de jaarrekening de centrale plaats in het verslag inneemt. Het is niet onze bedoeling op alle detailpunten van het rapport in te gaan. Wij willen slechts hier en daar een kanttekening maken. De commissie acht het terwille van een getrouw beeld van de gang van zaken noodzakelijk dat de jaarrekening o.a. een zodanige specificatie van het resultaat bevat dat inzicht wordt verkregen in de samenstelling hiervan en in de rentabiliteit van het in de onderneming belegde vermogen. Op zichzelf behoeft o.i. een specificatie van het resultaat nog geenszins de mogelijkheid te openen voor een beoordeling van de rentabiliteit van het in de onderneming belegde vermogen. Dit veronderstelt tevens dat het belegde vermogen duidelijk uit de balans blijkt. Meestal ziet men echter in de balans slechts het nominale kapitaal en de reserves en blijft waardering der activa op vervangingswaarde hetgeen voor de beoordeling van de rentabiliteit toch noodzakelijk is niet. Later in haar rapport beveelt de commissie deze herwaardering wel aan, doch zij stelt daarbij niet zoals zij onder de algemene eisen doet dat de jaarrekening geen getrouw beeld geeft indien dit niet is geschied.

Er wordt aanbevolen duidelijk te onderscheiden tussen reserves en voorzieningen. Wij juichen deze aanbeveling van harte toe. Vanaf de schoolbanken wordt geworsteld met het woord reserve dat nu eens een vermogensbestanddeel dan weer een verplichting aangeeft. Men spreekt zelfs van eigenlijke en oneigenlijke reserves. Indien het begrip voorzieningen voor oneigenlijke reserves ingeburgerd raakt dan zal daardoor ook het balanslezen worden vereenvoudigd.

De commissie wijdt een aparte paragraaf aan de belastingen. Zij opteert zonder verder commentaar voor de methode waarbij de z.g. latente belastingverplichting, die o.a. ontstaat indien gebruik wordt gemaakt van de door de fiscus geopende mogelijkheid om op duurzame productiemiddelen vervroegd af te schrijven zonder dat dit bij de berekening van de bedrijfseconomische winst geschiedt, ten laste van de winst over de verslagperiode wordt gebracht.

Het zal de commissie ongetwijfeld bekend zijn dat men over dit vraagstuk verschillend kan oordelen. Intussen kunnen wij ons met deze gedachtengang wel verenigen en wij sluiten ons ook aan bij de opmerking dat indien geen voorziening voor latente belastingverplichtingen is getroffen zulks uitdrukkelijk in de toelichting op de jaarrekening dient te worden vermeld. De commissie is niet ingegaan op de wijze van berekening van de hierbedoelde voorziening en evenmin op die van eventuele hernieuwde vaststelling bij tariefswijziging. Er kan dus een stille reserve in deze voorziening schuilen. Over het treffen van voorzieningen voor z.g. fiscale onbelaste reserves wordt niet uitdrukkelijk gesproken. Het zal wel de bedoeling van de commissie zijn deze op analoge wijze te behandelen al zal de berekening van het bedrag van deze voorziening een wat arbitrairer karakter dragen.

Zoals hiervoor reeds is opgemerkt, beveelt de commissie herwaarde-ring der activa op vervangingswaarde aan. De commissie wijst er in het bijzonder op dat naar haar oordeel afschrijving op basis van vervangings-waarde nodig is voor een zuivere winstbepaling en zij merkt daarbij nog op dat de Nederlandse fiscus terzake van de winstbepaling in het alge-meen een ander standpunt inneemt. De commissie zal zich bij het neer-schrijven van haar paragraaf over de vervangingswaarde zeker hebben gerealiseerd dat deze zaak niet zo simpel ligt als men uit de enkele regels zou vermoeden. Voor vele industrieën is het vaststellen van de vervan-gingswaarde niet zo eenvoudig in het bijzonder dan niet wanneer van identieke vervanging vrijwel geen sprake is vanwege de voortdurende soms stormachtige ontwikkeling op technisch en chemisch gebied. Dit doet intussen aan de waarde van de aanbeveling waarbij wij ons ten volle aansluiten niets af en de moeilijkheden zijn er om opgelost te worden.

In hoofdstuk IV, Verslag van de directie, wordt een vrij volledige op-somming gegeven van onderwerpen die voor behandeling in aanmerking komen. Hierbij zouden wij nog willen opmerken dat vermelding van de relatieve positie van de belangrijkste producten of productengroepen b.v. door vermelding van het procentuele aandeel van elk hunner in de totale omzet zeer gewenst kan zijn.

Onder de slotopmerkingen zegt de commissie dat het aanbeveling ver-dient ook tussentijds enige gegevens omtrent de gang van zaken te pu-bliceren. Wij zouden dit gaarne preciseren en een lans willen breken voor kwartaalberichten waarin de resultaten van de onderneming zijn opge-nomen. Wij zien deze resultatenoverzichten dan gaarne in dezelfde vorm opgesteld als de jaarlijkse winst- en verliesrekening. Het bezwaar, dat wel wordt geuit als zou de samenstelling van dergelijke cijfers extra moeite en kosten veroorzaken moet toch niet te ernstig worden genomen. De hedendaagse administratie kan al dan niet met mechanische hulp-middelen zodanig worden gevoerd, dat kwartaalcijfers der resultaten daar-aan zonder bijzondere moeite kunnen worden ontleend. Voor interne doel-einden zal men het wel niet zonder maandcijfers kunnen stellen en voor sommige onderdelen zal men over week- en dagcijfers willen beschikken. Kwartaalcijfers zijn dan uiteraard gemakkelijk samen te stellen.

De commissie pleit voor een grotere uniformiteit met betrekking tot de nomenclatuur in de jaarverslaggeving. Het is niet helemaal duidelijk of zij daarmede nog iets anders bedoelt dan de benamingen der posten op de balans en de winst- en verliesrekening. Wat deze beide laatste betreft zijn een aantal schema's aan het verslag toegevoegd. Het zou inderdaad zeer gewenst zijn indien vele ondernemingen zouden kunnen besluiten hun jaarrekening op de in deze schema's aangegeven wijze op te stellen.